

*Nieuwsblad van de Historische Vereniging
Ameide en Tienhoven*

C O L O F O N

Secretariaat:
Hazelaarlaan 21
4233 HN Ameide
tel.: 01836-2535

Lidmaatschap:
f 25,- per
kalenderjaar.

Bestuur:
G. Streefkerk
(voorz.)
P. Will
(secr.)
H. de Haan
(penn.)
A.M. den Oudsten
C. den Oudsten
R.G. Smith
J. Stasse

Voor vragen over,
bijdragen aan het
Nieuwsblad:
01836_2127.

Inhoud:

- pag. 1. Ten geleide
2. Op dubbel spoor
3. Uitnodiging en Agenda
4. Verslag van de Jaarvergadering
van 12 mei 1993
5. Jaarverslag van de periode
mei 1993 - april 1994.
7. Verslag van de Penningmeester
8. Oude Prenten en Kaarten van
Ameide en Tienhoven
(door dhr. P. van Toor)
10. Het project Geschiedbeoefening
in Zuid-Holland.
11. De vijf meidagen van 1940.
(door de werkgroep)

Ten geleide.

Een nieuwe jaargang met een nieuw gekleurd jasje wordt door dit nummer ingeluid!
In dit Nieuwsblad zult U vergeefs zoeken naar deel II van de lezing van ds. T. Wegman "De Waard in het voetspoor van de Reformatie". Dit deel zal de volgende keer in ons blad te vinden zijn, omdat dit nummer is gevuld met de Uitnodiging en de Jaarstukken voor de jaarlijkse Ledenvergadering.
Het is dus handig als U dit nummer meeneemt naar de Ledenvergadering, zodat U dan de stukken bij de hand hebt.
Wel in ons blad opgenomen is de inzending van dhr. P. van Toor. We zijn erg blij met de toelichting bij deze prenten, omdat deze zich ook in "ons" Stadhuis bevinden.
Verder worden nog onze in de otekomst uit te geven boekjes genoemd, waarvoor de werkgroepen nog steeds verhalen en materialen kunnen gebruiken!
Veel leesplezier toegewenst en tot ziens op onze Jaarvergadering!

De redaktie.

O P D U B B E L S P O O R

SPOREN NAAR HET VERLEDEN:

Terugzoeken langs de lijn van het plaatselijk verenigings- en clubleven en vooral stilstaan bij de periode 1920 - 1950, dat kan je rode oortjes bezorgen.....

De EXPOCOM (dit is onze Expositie-commissie) en daarmee heel de Historische Vereniging kan terugzien op een geslaagde en interessante tentoonstelling, die op zaterdag 26 maart en de maandagmiddag daarop in het STADHUIS van AMEIDE is gehouden.

Het doopceel van een aanzienlijk aantal verenigingen is daar gelicht. Daarbij is meer onder het stof vandaan gekomen dan de samenrapers hadden durven hopen.

Een keur van knipsels, kiekjes, grotere en uitvergroete groepsfoto's, stichtingsakten, statuten, notulen- en kasboeken, ledenregisters, programma's lagen daar open en bloot.....

Alle warmlopers, zwoegers, zoekers en bezoekers zeer bedankt!

Wat er precies aan het licht is gekomen, moet u straks maar lezen in het boekje over de verenigingen, waarmee we op de (volgende Termeise Paarden) markt hopen te komen.

Een paar bladzijden zijn echter nog (bijna) blanco:

Wie kan ons verder helpen aan nadere gegevens over:

- Het zangkoor EXCELSIOR, en een kinderkoortje uit de jaren '30.
- Hoe zat het nu precies met BARNABAS en DRAAGT ELKANDERS LASTEN?
- Wie waren de mannen achter de coöp. EENDRACHT MAAKT MACHT?
- Wie weet wat meer over de vrijwillige BRANDWEER?

SPOREN VAN DE OORLOG

Volg het spoor terug!

Aan deze oproep geven vast velen gehoor, nu het volgend jaar 50 jaar geleden is, dat wij van het slavenjuk werden bevrijd.

Termei/Tienhoven mag zich niet onbetuigd laten, vandaar dat uw vereniging reeds aan het beredderen is, namelijk:

- het verzamelen van gegevens om een gedenkboekje samen te stellen over "Ameide en Tienhoven in '39 - '45", waarvan u al iets kunt proeven in deze en de vorige aflevering van ons blad.
- in samenspreking met de Oranjevereniging "Beatrix" het treffen van voorbereidingen om o.a. te komen tot een tentoonstelling over die periode.

Wie, o wie helpt ons op korte termijn aan verhalen over de mobilisatie, de miserabele bezettingstijd en de dagen der bevrijding?

Wie weet precieser aantallen te noemen van onze gemobiliseerden, onderduikers, tewerkgestelden, weggevoerden?

Wie verhaalt voor ons feiten en wederwaardigheden uit onze eigen omgeving - herinneringen, hoe gering wellicht in uw ogen- die toch waard zijn vastgelegd te worden?

En op langere termijn zoeken we spulletjes voor de herdenkingstentoonstelling, maar die moet (mag)u nog even zelf bewaren!

UITNODIGING

Het is ons een waar genoegen u uit te uitnodigen voor de JAARVERGADERING, die gehouden wordt op maandag 25 APRIL a.s. in het oude STADHUIS van Ameide. Aanvang HALF ACHT. Na de pauze treedt op Dr. J. Heniger uit Vianen.

Op de A G E N D A staat:

- 1- Opening door de voorzitter, de heer G. Streefkerk
- 2- Vaststelling der notulen van de vorige ledenvergadering die gehouden is op 12 mei 1993
- 3- Ingekomen stukken, waaronder:
 - Diverse afleveringen van tijdschriften van naburige Hist. Ver. als Vianen, Blokland, Binnenwaard en West-Alblasserwaard.
 - 2 zijden schilderijtjes en een jubileumbord
- 4- Jaarverslag van de secretaris
- 5- Vaststelling van de jaarrekening van de penningmeester en de bevindingen van de kascontrolecommissie
Voorstel contributie 1994
- 6- De benoeming van de nieuwe kascontroleleden
- 7- Een korte beschouwing over de a.s. activiteiten
- 8- De bestuurssamenstelling (volgens rooster zijn aftredend en herkiesbaar: mevrouw R.G. Smith en de heren: C. den Oudsten en G. Streefkerk
Vervolgens stelt het bestuur voor het aantal bestuursleden met twee te vermeerderen en draagt als kandidaten voor:
mevrouw Margo de Bruin en de heer Jack Laroo

De leden zijn statutair gerechtigd namen van tegenkandidaten in te dienen. Deze moeten uiterlijk 23 april a.s. schriftelijk en door 7 leden ondertekend bij het secretariaat ingeleverd zijn. Tevens dienen deze kandidaten vooraf schriftelijk verklaard hebben dat zij een eventuele benoeming aanvaarden.

- 9- Rondvraag

PAUZE

- 10- Het onderwerp draagt een tweeledig karakter:
 - Historische banden tussen Vianen en Ameide
 - Oudheidkundige bezienswaardigheden in Vianen

We wensen onze zusterstede Vianen in het zonnetje zetten; enerzijds omdat we voornemens zijn bij haar op visite te gaan, anderzijds - wanneer u niet in de gelegenheid bent mee te gaan - is het land van Brederode zo rijk is aan historische momenten en monumenten, dat het best zinvol is er meer van te weten. Vaak kent men vaag wat namen en gebeurtenissen, maar het rechte niet.

Wij gaan er op de fiets heen op zaterdagmiddag 21 mei en starten om half twee vanaf 'Het Spant'. Bij minder weer pakken we de auto, maar voorlopig luidt het devies:

ZEGT HET VOORT EN ZET UW FIETS VAST KLAAR !

Welaan, bewoners van het land van Brederode, trekt op 25/4 in groten getale naar het pand, waarvan een der Brero-voorvaderen A.D. 1644 de eerste steenlegger was!

VERSLAG van de JAARVERGADERING der HISTORISCHE VERENIGING
AMEIDE & TIENHOVEN, gehouden op
woensdag 12 mei 1993 in het STADHUIS te AMEIDE.

Er zijn een vijftig leden en enkele belangstellenden aanwezig, als de heer G. Streefkerk in zijn kwaliteit als voorzitter allen hartelijk welkom heet in dit ons nieuwe onderkomen, in het bijzonder de spreker van deze avond, ons Leusdens lid, de heer Abr. Vroon. De koffie-voorziening-in-eigen-beheer is er de oorzaak van dat het openingstijdstip een tikkeltje verlaat is, maar och, het bestuur is nog jong en leert het wel, en snel...

Nadat de voorzitter de vergaderden deelgenoot heeft gemaakt van zijn vreugde dat we thans een eigen onderkomen hebben, vergeet hij bijna hiervoor toestemming aan de aanwezige leden te vragen, maar wie zou dat niet goed vinden?

Vervolgens verwelkomt hij tevens het honderdste lid: de heer en mevrouw Van Gelderen, Aaksterveld 33. Deze worden in het zonnetje gezet, ontvangen bloemen en een geschenkenbon.

Hierna passeren de Ingekomen Stukken de revue en worden in één ruk zowel de notulen der vorige jaarvergadering als het jaarverslag van de secretaris aan de orde gesteld en ongewijzigd akkoord bevonden.

Evenmin ontmoet het financieel verslag enige strubbeling; de kascommissieleden Nico Streefkerk en Kees Keppel hebben de zaak in goede orde bevonden, zodat de penningmeester décharge verleend kan worden. Als reserve-lid der kascommissie wordt benoemd H.J. Oosterom, zodat thans in de commissie zitting hebben de heren N. Streefkerk en J. den Oudsten.

De contributie blijft gehandhaafd op f 25,- per lid per jaar.

Bij acclamatie worden herbenoemd de aftredende bestuursleden: mevr. J. Stasse en dhr. P. Will.

Onze excursie- en avondenplanner A.M. den Oudsten zet uiteen de te verwachten activiteiten:

- Op 26/6 een fietstocht naar het Leerdamse Hofje van Aerden.
- Met de Braderie laten we verstek gaan: ons honk ligt toch enigszins buiten de looproute.
- Tijdens de feestweek houden we een expositie: op het wat en hoe zit men nog te broeden.
- 11/9 is Open Monumentendag: daar zijn we voor in en open.
- In september is er de excursie Gorkumwaarts plus voorafgaande onze eerste avond over de historie der Arkelstede.
- Wat we met de Paardenmarkt presenteren, behalve ons Grootmoe's-tijdboekje en het raadspel, is nog niet geheel zeker.

N.a.v. deze opsomming vraagt C. van Toor of we niet moeten meedoen aan de optocht? Het bestuur heeft de handen al meer dan vol met het opzetten en begeleiden van de tentoonstelling in het Stadhuis, maar mochten er leden zijn die een idee aan het bestuur willen voorleggen om dit daarna als groepje uit te werken, zeer gaarne!

In de Rondvraag wordt even gedelibereerd over het publiceren van een ledenlijst in het clubblad. Hoe zit 't met de privacy? Wel wordt besloten regelmatig de mutaties te vermelden.

En dan is er koffie of beter wat fris, want het is snikheet in de zaal. Er melden zich eveneens enkele nieuwe leden.

Na de pauze krijgt Dr. Bram Vroon het woord die met vaart en verve ons terugvoert naar Anno 1672, een rampjaar voor de Termeise contreie.

Interessant en uiterst leerzaam en zinvol. Integraal is deze opgenomen in de eerstvolgende editie van ons Nieuwsblad.

Goed half elf breekt de voorzitter de vragenronde af en dankt ons lid Bram Vroon in bloemrijke bewoordingen voor zijn uiterst gedocumenteerde en boeiende uiteenzetting. Vervolgens bedankt hij alle aanwezigen voor hun komst, waarna een ieder de frisse lucht opzoekt en zich huiswaarts spoedt.

Kopjes en glaasjes wassend -drogen hoeft amper- mijmeren nog een enkel lid en een paar bestuursleden na over deze eerste echte avond in ons eigen home.

WAT DE AVONDEN EN EXPOSITIES AANGAAT:

Vier avonden zijn er gehouden en twee tentoonstellingen:

- op 12 mei 1993 de jaarvergadering, waarbij Dr. Abr. Vroon ons na de pauze in de ban brengt van de hachelijke situatie die ontstond in Ameide rondom het Rampjaar 1672. Zie zijn doorwrocht werkstuk in Nieuwsblad 1993 no. 2 en 3.
- op 9 september 1993 is de Dia-avond over Gorkum. De heer B. van 't Land heeft een goed beeld getoond wat een Vereniging als Stadsherstel tot stand kan brengen.
- op 9 november heeft Ds. T. Wegman uit Wijngaarden ons in gedachten enkele eeuwen teruggevoerd, naar de tijd dat de Reformatie haar beslag kreeg in deze regio. Ook deze lezing wordt opgenomen in afleveringen van ons Nieuwsblad.
- 20 januari 1994 dreigde bijkans een kristalnacht te worden; tot laat in de avond heeft de heer F. den Hollander uit Asperen ons in 'Het Spant' aangenaam en leerzaam bezig gehouden met zijn verhalen over en voorzichtige taxaties van de glas- en kristalcollectie die de leden hadden aangevoerd.
- In de feestweek van eind augustus -begin september hebben we in de muziekzaal van 'Het Spant' de tentoonstelling 'Oranje-Boven in Ameide/Tienhoven' gehouden. Heel veel bezoekers hebben genoten van het vele materiaal dat we hebben kunnen uitstellen, dank zij de medewerking van de Oranje-vereniging 'Beatrix' en de drommen belangstellenden die foto's en andere spulletjes in bruikleen hadden gegeven. Zonder meer is dit een feestelijk evenement geworden en meer dan een kijk waard.
- Op zaterdag 26 maart en maandag 28 maart is de expositie georganiseerd, waar verenigingsspulletjes, zoals statuten, oudtijdse notulenboeken en programmablaadjes, maar met name foto-materiaal getoond is.

WAT OVERIGE SAMENSCHOLINGEN BETREFT:

- Op 26 juni was gepland de fietstocht naar Leerdam. Vanwege het wat wisselende weer hebben de deelnemers toch maar voor de auto gekozen. Gastheer was de heer Slieker, binnenvader van 'Het Hofje van Mevrouw van Aerden', die ons heeft rondgeleid door het Hofje en de stad Leerdam, zowel in het rijke verleden als in werkelijkheid op deze aardige zaterdagmiddag.
- op 25 september zijn we in Gorkum te gast geweest. De regen was dat evenzeer. Tussen de middag hebben we de oversteek gemaakt naar Woudrichem, waar we op een salonboot de lunch gebruikt hebben. Vervolgens is een bezoek gebracht aan het Visserijmuseum. Hier konden we diverse aanknopingspunten vinden bij de historie van de Tienhovense zalmvisserij. Ondanks de overvloedige neerslag een geslaagde dag.
- Verder was de Historische vereniging gastvrouw op het Stadhuis op de Open-Monumentendag van 11 september 1993, terwijl ze tevens de kraam bemenste op de Termeise Paardenmarkt, waar ondermeer het nieuwe boekje "Nijver Ameide en Tienhoven in de dertiger jaren" te koop is aangeboden.

WAT HET BESTUUR BETREFT

- We herhalen wat vorig jaar eveneens vermeld werd: het bestuur heeft met alles weer handen vol werk gehad, maar we beperken ons tot het noemen van de vergaderdata en zaken die voor de leden van belang zijn:
- Er zijn 8 bestuursvergaderingen gehouden, te weten op 27/5, 12/8, 13/9, 18/10, 15/11 '93, en op 24/1 14/2 en 17/3 in '94.
- De vergaderplek is steeds geweest het Stadhuis te Ameide.
- Dit brengt ons bij het volgende wapenfeit. Op 23 juni is het oude Ameidese Stadhuis officieel in bruikleen gegeven aan de Hist. Ver. In een plechtige zitting is het historische pand overgedragen en is de gebruikersovereenkomst getekend. Een imponerende eikenhouten boekenkast en enkele metalen opbergkasten met schuifladen en een deftig bureau zijn ons ter beschikking gesteld van gemeentewege.
- Verder heeft het bestuur op dinsdag 1 februari 1994 een bezoek gebracht aan het thans keurig geordende archief van Zederik waar het door de archivaris, Dr. L.A.M. Diebels is rondgeleid en voorgelicht over mogelijk gebruik ervan. Intussen hebben we via de heer Bogerd van de gemeente Zederik de volledige inventarisatielijsten toegestuurd gekregen.
- Inmiddels heeft het bestuur een begin gemaakt met de eigen inventarisatie van die zaken die we in de loop van deze jaren hebben ontvangen en/of aangeschaft. Het ligt in het voornemen om in de toekomst op zaterdagmorgens, b.v. om de veertien dagen, ons bibliotheekje open te stellen voor lees- en kijklustige snuffelaars. De verdere inventarisatie en registratie wacht nog op het gereed komen van het logo, dat in ontwerp is.

DE WERKGROEPEN:

- Het onderzoek naar kerkzaken, zowel van Tienhoven als van Ameide verloopt moeizaam; wel zijn een stel oude stukken getranscribeerd, maar door gebrek aan mankracht zit er te weinig voortgang in het geheel.
- In feite kan hetzelfde gezegd worden van het nagaan van de lopen en het verloop van wegen en wateren en de benamingen van de kampen in en om ons woongebied.
- Meer resultaat had de werkgroep, die een boekje heeft samengesteld over beroepen en bedrijvigheden in de jaren dertig. De eerste 250 exemplaren gingen grif van de hand; de stapel van de 100 stuks nabestelde boekjes wordt elke week kleiner!
- Eveneens is in de maak een volgend deeltje, dat gaat over verenigingen en clubs uit de jaren '20 tot '50. Het ligt in de bedoeling dat dit met de Paardenmarkt in oktober a.s. in première gaat.
- Voorts is een begin gemaakt met deeltje 3, dat tot onderwerp heeft de roerige jaren '39 - '45. Een begin daarvan kunt u proeven in de vorige en deze editie van ons lijfblad. Een der werkgroepleden participeert tevens in een vijfmanschap dat namens het H.O.A. (= Historisch Overleg Alblasserwaard) aan de opzet werkt van een lesbrief met als thema: 'De Waard in oorlogstijd', bestemd voor de hoogste klassen van de basisscholen en de brugklassen van het voortgezet onderwijs.
- De redactie van het Nieuwsblad heeft zorg gedragen voor de aflevering van 4 nummers. Ze heeft wel meer hulp gekregen, wat de aanmaak aangaat; de stroom stukken ter publikatie blijft echter nog uit.

EINDOVERWEGING

Het aantal leden bedraagt thans 115.
Het bestuur blijft van mening dat er opnieuw een berg en goed werk is verricht, weliswaar door een te geringe garde.
Er zouden namelijk best nog wat meer handen uit de mouwen gestoken kunnen worden, maar ach, er moet wat te wensen over blijven.
De 'stadhuisbewoners' zijn ervan overtuigd dat ze kunnen terugzien op een goed verenigingsjaar, een jaar waarin zij duidelijker dan voorheen ervaren hebben een meer centrale en functionele plaats in de gemeenschap in te nemen.

Luchtbescherming in de gemeenten Ameide en Tienhoven (Z.H.)

II Radiodienst.

Ingevolge artikel 12 van de Wet van den 23sten April 1936, S 302 tot bescherming van de bevolking tegen luchtaanvallen, wordt U hierbij opgeroepen om dienst te doen bij den luchtbeschermingsdienst.

U is ingedeeld voor het betrekken van den luisterpost bij het Radio-toestel op

Wrij dag 29 Juni 1940,

des 12 middags van 12 uur tot 122 uur, naam

radiotoestel withdrawn.
Zelfpostbord meenemen. De Burgemeester van Ameide en Tienhoven (Z.H.)

voor het gebied,

W. P. G. J. J. J.

Beginbalans
per 01 januari 1993

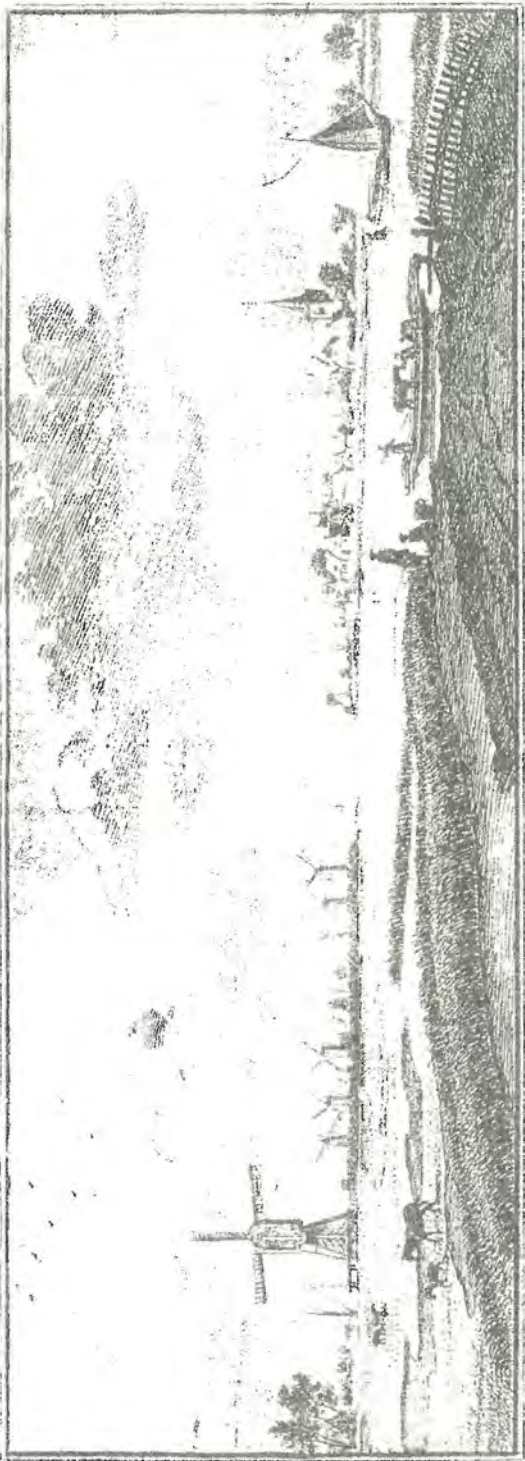
Bank, lopende rekening	7.219,39	Vermogen	12.219,39
Vaste termijn sparen	5.000,--		-----
	-----		-----
	12.219,39		12.219,39
	=====		=====

Resultatenrekening
1993

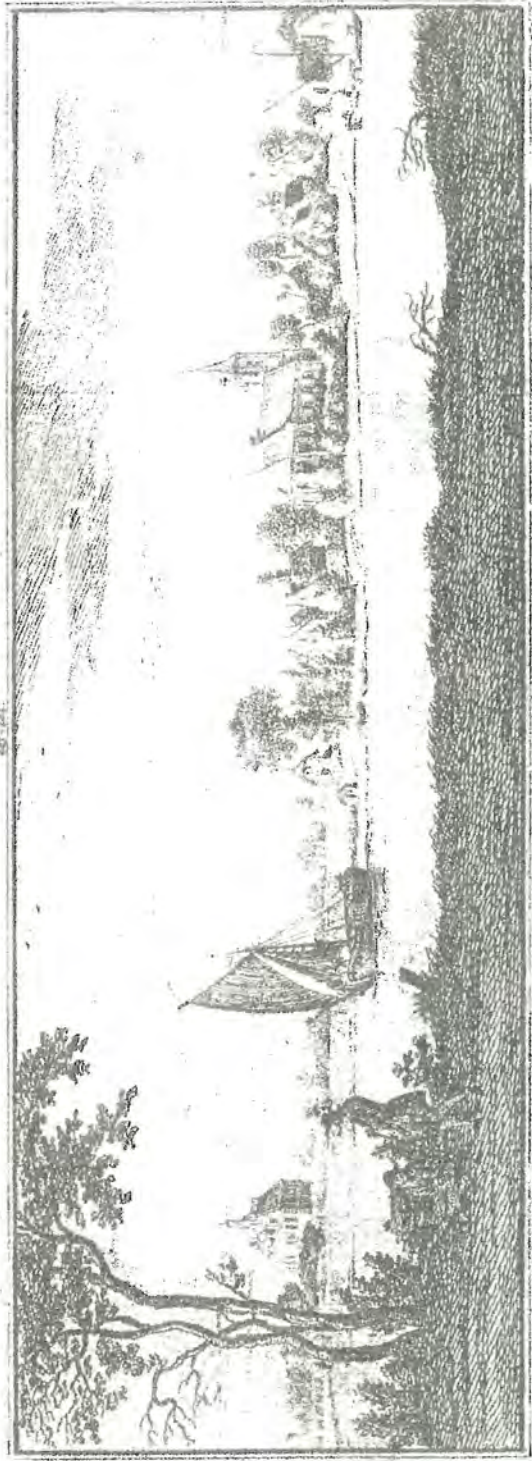
	Ontvangsten	Uitgaven
Rente	645,39	
Contributie	2,700,--	
Boekje Nijver Ameide *	1.927,50	
Boekje Gr. Tijd	3.347,25	
Gastenbijdrage	15,--	
Boekje Nijver Ameide *		1.245,20
Boekje Gr. Tijd		4.062,50
Abonn.+aanschaf goederen		349,44
Reiskosten		132,50
Presentatie		89,10
Excursies		160,--
Schoonmaakkosten stadhuis		403,25
Huur+consumpties		176,33
Honoraria		180,--
Drukwerk		26,70
Budget 2e penningm.		454,--
(* incl. boekje Tienhoven)		
Voordelig saldo 1993		1.356,12
	-----	-----
	8.635,14	8.635,14
	=====	=====

Eindbalans
per 31 december 1993

Bank, lopende rekening	927,88	Vermogen	13.575,51
Vaste termijn sparen	5.000,--		
Spaar-vrij-rekening	7.381,03		
In Kas	266,60		
	-----		-----
	13.575,51		13.575,51
	=====		=====

—ALMERE, Pays de Lée en 1750.

—VUE DE HARELLE EN LEZ DEEP ZIENHOVEN Pays de Lée en 1750.

OUDE PRENTEN EN KAARTEN VAN AMEIDE EN TIENHOVEN (3)

Hendricus Spilman (1721-84) bereisde het gehele land. Hij maakte tekeningen en aquarellen van landschappen en stadsgezichten. Hij heeft ook geëtsd en gegraveerd. In 1750 bezocht hij Ameide en Tienhoven. Het resultaat gaat hierbij. Het is een dubbelprent:

AMEIDE, langs de Lek te zien, 1750.

Het Huis te HERLAAR en het dorp TIENHOVEN langs de Lek te zien, 1750.

Bovenste prent:

De rij molens bij Sluis verdween en ook het overzetveer te Ameide. Kerk, toren en stadhuis zijn te herkennen. Op de plaats waar de Achterweg aan de Lekdijk komt staat een flinke boerderij. In de 244 jaar, verstreken sinds het ontstaan van de prent bleven de paarden gelijk. Het verkeer te water ging op windkracht. De grotere molen op de Noorder Lekdijk moest het werk doen van het latere gemaal bij de Rolafweg. Dit werd intussen ook overbodig. Het gemaal bij Koekoeksveer heeft alle werk overgenomen.

Onderste prent:

Weer zeilverkeer op de Lek. Het Huis te Herlaar is intact. Het steekt hoog boven de (toen veel lagere) dijk uit. Men kan iets zien van het Nieuwe Slot (de oprijlaan). Ook de bomen van het Oude Slot en de Eikenlaan kan men met enige fantasie herkennen. De Beukenlaan is nog jong (links van het huisje). Het dorp Tienhoven wijkt nauwelijks af van het huidige. De kerkramen lijken wat hoger aangebracht maar dat komt vanwege die lagere dijk. De oude toren van de Nicolaaskerk is even fraai en romantisch als in onze tijd. Er is een veer: de roeiboten die men vaag kan waarnemen. De mannen op de Lopikse Wal genieten van de zomerdag. De mode was anders en er werd nog gerookt. Alles straalt rust en vrede uit.

Spilman werd geboren te Amsterdam en begraven te Haarlem.

Hij was leerling van A.de Haan de Jonge. In 1742 werd hij ingeschreven als lid van het St.-Lucasgilde te Haarlem. Hij heeft weinig geschilderd. Tekenen was z'n sterke kant en dat heeft hij met deze prenten bewezen. Z'n werk bevindt zich o.a. in Teyler's Museum te Haarlem en Het Rijks Prentenkabinet te Amsterdam.

De oorspronkelijke prent kocht ik in 1942 voor 10 gulden bij de firma Meyer in de Minrebroedersstraat te Utrecht. Oorspronkelijk maakte ze deel uit van een platenboek. De bladzijden werden per stuk verkocht. Nu betaalt men f 200,- Ik heb haar zuinig bewaard en voor het kopiëren moest ze uit de lijst. De afbeelding is op ware grootte.

bron:

P.A. Scheen, Lexicon Nederlandse Beeldende Kunst 1750 tot 1950.

1 maart 1994.

Peet van Toor

Het Project Geschiedbeoefening in Zuid-Holland

Ontstaan en opkomst van historische verenigingen

De eerste historische verenigingen in Zuid-Holland dateren uit het einde van de negentiende eeuw. In 1890 werd Die Haghe opgericht, in 1892 Oud Dordrecht en in 1902 Oud Leiden. Vóór 1890 waren er wel enkele historische genootschappen, echter met een beperkte en passieve opvatting over geschiedbeoefening. Beperkt in ledental -alleen notabelen- en passief in activiteiten: lezingen, het uitgeven van publikaties en het verzamelen van historische voorwerpen.

Behalve de negentiende-eeuwse groeifase kunnen we nog twee groeimomenten vaststellen, te weten vlak na de Tweede Wereldoorlog én in onze tijd met recente nieuwkomers als Waddinxveen en Voorburg. Er zijn nog maar weinig plaatsen zonder een historische vereniging. We tellen tegenwoordig circa 85 historische verenigingen, met de aantekening dat er zeer grote en zeer kleine verenigingen zijn. Niet alleen het aantal verenigingen is gestegen, ook het ledental per vereniging is groeiende. Bij elkaar opgeteld zijn er 25.000 leden.

Doelstelling van historische verenigingen

De verenigingen bieden een keur van mogelijkheden om met geschiedbeoefening bezig te zijn. Belangrijke onderwerpen zijn de beoefening van de lokale (regionale) geschiedenis, archeologie, genealogie, monumentenwacht en het aanleggen en beheren van foto-collecties. In mindere mate houden de verenigingen zich bezig met klederdracht, mondelinge geschiedenis (interviews met levende getuigen van een voorbije periode), boerderijgeschiedenis, veldnamenonderzoek en dialect.

Samenwerking tussen historische verenigingen

Tot voor kort reikte de samenwerking tussen historische verenigingen niet veel verder, dan dat men van elkaars bestaan op de hoogte was. Uitwisseling van ervaringen en informatie, afstemming van onderzoek vond niet of incidenteel plaats. Een vorm van gestructureerd overleg, een aanspreekpunt van informatie en ondersteuning ontbrak. Andere provincies waren daarin verder gevorderd dan Zuid-Holland. Om deze achterstand niet verder te laten oplopen werd in 1986 op initiatief van enige archivariissen en historische verenigingen het Provinciaal Overlegorgaan (POG) in het leven geroepen. Het POG slaagde erin permanente professionele ondersteuning te realiseren. In 1992 werd voor een periode van drie jaar een projectsubsidie verleent om te bezien of ondersteuning in een behoefte voorziet. Op basis van deze subsidie kon ondergetekende als projectleider worden aangetrokken.

Het Project Geschiedbeoefening

Het project wil door ondersteuning van de historische verenigingen de lokale en regionale geschiedbeoefening bevorderen. Om dit doel goed te kunnen dienen, zijn enkele taken geformuleerd, waarvan de zorg voor goede informatie-uitwisseling en kennisoverdracht een belangrijke is. Onder meer door een nieuwsbrief, een historische almanak en cursussen kunnen informatie en kennis over een breed publiek worden verspreid. Verenigingen kunnen elkaar bovendien jaarlijks ontmoeten op de historische contactdag (eerstvolgende gelegenheid is 4 juni 1994 te Gouda).

Het project gaat in 1994 enige cursussen aanbieden, waaronder in het voorjaar: "Bronnen in het Rijksarchief", "Verborgene Schatten, het wie, wat waar van historisch onderzoek"; in het najaar: de cursus "Dorpsgeschiedenis", en "Registratie van voorwerpen en literatuur". Informatie over de nieuwsbrieven, de almanak en cursussen kunt u bij onderstaand adres verkrijgen. Ook met uw vragen of opmerkingen, kunt u altijd bij het project terecht:

Federatie van Musea in Zuid-Holland, Project Geschiedbeoefening,
Postbus 448, 2501 CK Den Haag, tel 070 - 362 41 21; fax 070 - 345 02 78.

Wim Heersink, projectleider

DE VIJF MEIDAGEN VAN 1940

De oud-minister-president mocht dan op de avond van negen mei de Nederlandse onderdanen hebben 'toegedekt' met de sussende woorden om maar rustig te gaan slapen, menigeen kan maar moeilijk de slaap vatten. Dit heeft heel uiteenlopende oorzaken en redenen.

Er woedt immers oorlog in Europa. In september hebben de Duitsers onverhoeds hun buurland Polen overvallen en als gevolg daarvan verklaarden Engeland en Frankrijk aan Duitsland de oorlog. Na de snelle verovering van een deel van Polen door de Duitse legereenheden (de Russen hebben ondertussen de andere helft overmeesterd) is het een poos verdacht stil gebleven.

Wel verneemt men via de pers van troepen- en materieelverplaatsingen in de richting van het westelijk front. Voorlopig heeft het echter daar langs de Rijn meer het karakter van een Sitzkrieg dan van een Blitzkrieg; de 'veldgrauwen' hebben zich genesteld achter de Siegfriedlinie, terwijl hun tegenstanders zich verschansen achter de Maginotlinie.

Gedurende dit half jaar is er weinig kruis verschoten.

Evenwel, is het niet een soort angstige stilte voor de storm?

Uit de dommel worden we gehaald door een naderend gerommel vanuit het Noorden: plotselinge actie aanvang april; op de negende geeft Denemarken zich zonder slag of stoot gewonnen; Noorwegen biedt wel weerstand, maar wordt weldra -mede door toedoen van Quisling, de spreekwoordelijke verrader- onder de voet gelopen. Opnieuw verstrikt een enkele week; Nederland is een neutraal en vrij land, nog wel, maar hoe lang nog?

Wie zijn oren niet toestopt en zijn ogen niet sluit voor de realiteit, voorvoelt dat ook hier zwaar weer op til is.

Allerlei tekenen die verontrustend zijn, bereiken hoge omes en dringen even zo goed door tot jan en alleman: zoals de concentratie van de troepen die bestemd zijn om onze vliegvelden te

beschermen, het aanbrengen van versperringen en het graven van sleuven op brede wegen en delen van het strand die gebruikt zouden kunnen worden voor de landing van vijandelijke vliegtuigen. De waterlinie is lang en breed plas en dras gezet en alle militaire verloven zijn ingetrokken.

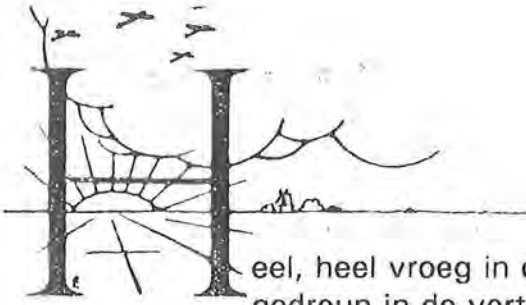
Ook in Ameide/Tienhoven is de duisternis ingevallen en de nacht aangebroken. Behalve de mannen van de Luchtbeschermingsdienst die wacht hebben op de toren -zoveel uur op, even zovele uren af- en een van de twee poltiemannen, begeven alle inwoners zich ter ruste, maar velen slapen slecht: vaders en moeders wier zoon onder dienst is, vragen zich af hoe 't hem vergaan zal, echtgenotes en verloofdes zijn met hun gedachten bij de geliefden die onder de wapenen zijn.

Wie eveneens slecht in slaap kunnen komen, zijn veel Termeise en Tienhovense schoolkinderen. Nog maar één nachtje slapen en dan is het groot feest. Het is namelijk op de kop af vijftig jaar geleden dat de school is gesticht en daarom zal morgen vroeg de Nederlandse driekleur fier wapperen.

Een enkele week geleden is er een schoolfoto gemaakt; feestliederen zijn ingestudeerd, die we morgen zullen jubelen. Ook is ons verteld dat we getraceerd worden op limonade met gebak

Maar het zal anders lopen.

Heel, heel vroeg in de morgen worden we wakker van een dof gedreun in de verte, wat even later aanzwelt tot een gedaver van vliegtuigen die behoorlijk laag overscheren. Haast-je-rep-je schieten we onze kleren aan en draven naar buiten om naar de lucht te kijken. Mensen drommen in groepjes samen. Tjonge, nog nooit hebben we zoveel van die knapen van vliegmachines bij elkaar gezien. Is dat nu een oefening? Toch niet, want ze komen zo laag over dat je levensgroot militairen in de deuropening ziet staan en de zwarte Duitse kruisen op de rompen herkent. Als jongens wisten we natuurlijk allang dat op de Hollandse vliegtuigen cirkels geschilderd stonden. Zou Hitler, die ongelikte oosterbuur aan zijn wild-west begonnen zijn, aan de race -later leerden we dat 'raid' noemen- op Engeland of ...?

De vermoedens worden weldra bevestigd, de radionieuwsdienst is al vroeg in de ether en spreekt van grensoverschrijdingen in het oosten des lands en van bombardementen uitgevoerd op een reeks doelen in het westen. Gaandeweg dringt 't tot ons allen door dat we in oorlog zijn met de moffen.

En gek, als jochie van net twaalf flitst door mijn hoofd een versregel die we gister nog gerepeteerd hebben:

'De boeken en de schriften, die hebben nu vrij.

We kunnen niet werken: we zijn veel te blij!

Weg blijheid, geen vlagvertoon, geen teilen vol limonade -voor niks heb ik gisteravond mijn beker-van-thuis klaargezet, enne hoe moet 't met de tompoezen die in de schemer van het schoolhokje staan te wachten?

Er zit immers niets anders op dan die tractatie thuis te bezorgen. Achteraf bedenk je wat voor een zotte vertoning dat geweest moet zijn. Op de dag dat zich een lawine van vuur en staal tegen ons land keert, stappen meesters en jufs, evenzo wij, mijn één jaar oudere broer en ik als schoolmeesterszons, op de fiets om de toonbroodjes der dankbaarheid te distribueren. Ik zie ons nog gaan, met zo'n glimmende gebak-kist achterop en een lijstje adressen aan het stuur. We zijn 's middags nog maar goed en wel op stap, of een paar jagers en bommenwerpers beginnen al vurend boven Ameide te cirkelen. Even geleden hebben we een colonne militaire vrachtwagens over de Sluisdijk zien trekken, maar waar die gierende rottingen op schieten, is ons niet duidelijk. Klaas van Klaas van Oort, die alsmaar roept dat ze 't op Termei gemunt hebben, sleurt ons mee het pad op bij Piet Peterse. Daar zoeken we dekking achter een heining en duiken met z'n drieën diep weg in de brandnetels, terwijl Klaas kermt: 'Bidden jongens, Termei en m'n moeder gaan d'r an!'

Oei, wat gebeurt er? Een daverende slag weerklinkt; t lijkt wel of de lucht splijt. Later horen we dat de colonne die juist Ameide is gepasseerd, haastig gestopt is ter hoogte van het slot Herlaar, en dat de manschappen een goed heenkomen hebben gezocht in de boomgaarden onder aan de dijk. De bommen missen gelukkig hun eigenlijke doel: de legertrucks. Die waren geladen met munitie bestemd voor Alblasterdam, en als dat spul geraakt was... Wel heeft één militair, toen hij ijlings dekking zocht zijn been gebroken.

Er is een krater geslagen in de Lekdijk, de villa van Van der Lee is niet direct geraakt, maar de luchtdruk heeft het stuk gewrongen. De bewoners hebben, danig van streek, hun vlucht-koffer gepakt en in allerijl ander onderdak gezocht, daar ze meenden dat 't op hun villa was gemunt. Een heel beetje beduusd hebben ook twee jongetjes al hun moed en de verformfaaide tompoezen bijeen moeten rapen om daarna wat bang te moede hun tocht te vervolgen.

Zondag, 12 mei, een vreemde Pinksterdag. O.a. Ameide en Tienhoven wordt overstroomd door evacu e(s) uit Wageningen. Die hebben best spannende dagen achter de rug. Zij zitten nu vanaf vrijdagmiddag met zo'n 14 duizend op kolenschuiten, 32 in totaal, gestouwd, met de bedoeling in IJselmonde te belanden, maar bij Schoonhoven blijft het konvooi steken.

SNAPSHOTS
VAN DE
EVACUATIE

Ingescheept

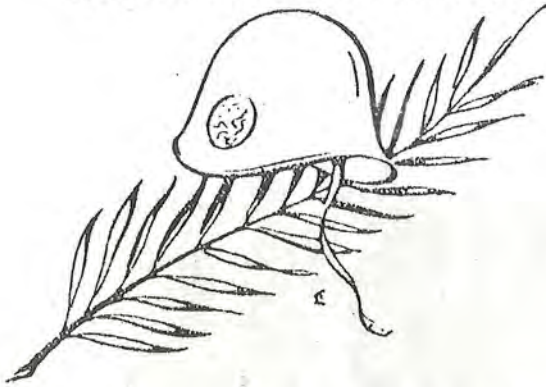
Zonder voldoende eten en drinken, met primitieve sanitaire voorzieningen en menigeen in doodsangst bij elk opdoemend Duits vliegtuig, dobberen ze daar tussen hoop en vrees. Dan wordt besloten de vluchtelingen onder te brengen in de dorpen langs de Lek. Zo worden ze met het weinige dat ze hebben kunnen meenemen, gezinsgewijs gedropt. Bijna ieder huis, ook in Termei of Tienhoven, krijgt plots gezinsuitbreiding, wat allemaal maar kan; de herbergzaamheid is groot.

Behalve mensen van huis en haard verdreven zijn ook dieren meegekomen; zo herkwijgen scheepsladingen koeien hun vrijheid op de Koekoekswaard. Nog herinner ik me het gebulk van die beesten die een dag of wat niet gemolken zijn. Alles wat melken kon, wordt opgetrommeld om met emmer, melkblok en spantouw te komen helpen.

Onderweg

Verder zijn de oorlogsdagen gekenmerkt door het bouwen van schuilkelders, ondermeer langs de Brouwerij, het maken van loopgraven bij de Broekseweg en het graven van sleuven in de polder. Dichter bij huis houdt men zich bezig met het beplakken van de ruiten met van dat brede kleefband om te voorkomen dat bij eventuele explosies scherven glas zullen rondvliegen. Gelukkig is het die dagen bij rinkelen gebleven. En bij geruchten, verwarrende, alarmerende, opwekkende en heel droeve, o.a. dat een van de onzen, de twintigjarige

Tienhovense militair Thomas van Kekem de eerste oorlogsdag- onderweg met zijn patrouillewagen- in alle vroegte reeds gesneuveld zou zijn. Later blijkt dit bericht maar al te waar te zijn. Aanvankelijk is hij ter aarde besteld in de plaats waar hij is omgekomen: Didam. Tientallen jaren later is hij herbegraven op de militaire erebegraafplaats op de Grebbeberg bij Rhenen.

Wat verdoemd zien we op dinsdagavond de asvlokken dwarrelen van het omgekeerde en verbrandende Rotterdam en bereikt ons via de radio het bericht - en wat moeten we daar op dat moment van denken- dat de koninklijke familie is uitgeweken naar Engeland, even later gevolgd door de jobstijding dat ons land voor de te grote overmacht heeft moeten capituleren.

heel verschillend is erop gereageerd: oververmoeide soldaten op terugtocht staan op de Lekdijk bij de hoek van Den Bouter met betraande gezichten te schreeuwen: 'Gelogen; dit nemen we niet, dat nooit'. In machteloze woede kunnen ze niet anders dan hun karabijnen stukslaan tegen de ijzeren balie en op de straatstenen en die met de overgeschoten munitie in de Lek mikken. En een bezorgd moedertje herademt: 'Hè, hè, dat hebben we gehad', waarop haar man verzucht: 'O wee, het ergste komt nog.' Over dat ergere een volgende keer.

Een stad zonder hart: kort na het bombardement in mei 1940.

